

TRACTATUS DE TRINITATE.

MYSTERIUM sanctissimæ Trinitatis est caput omnium religionis Christianæ mysteriorum. In eo consistit quod in unico Deo tres sint personæ realiter distinctæ. Recte definitur : *Unicus Deus in tribus personis* ; vel *tres personæ in unico Deo*, ut ex dicendis patebit. Unde dicitur una voce *Trinitas*, quasi trium unitas. « Sacramentum hoc » magnum est, et quidem venerandum, non scrutandum. » Quomodo pluralitas in unitate, et hac unitate, aut ipsa » in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est, credere pietas » est, nosse vita et vita æterna est. » S. Bernard., de consid. l. 5, cap. 8, t. 1, p. 453.

Non igitur quærendum est quid tantum mysterium sit in se, sed quid Deus de illo revelaverit et Ecclesia definierit velut de fide credendum : itaque, sepositis cunctis disputationibus ad fidem non pertinentibus, paucis verbis de sublimi hac veritate in quinque capitibus disseremus. Primum erit de præcipuis erroribus qui circa hoc mysterium variis temporibus exstiterunt ; secundum, de existentia hujus mysterii ; tertium, de processionibus ; quartum, de relationibus, notionibus et missionibus divinis, et quintum, de modo recte loquendi de sanctissima Trinitate.

CAPUT PRIMUM.

DE PRÆCIPUIS ERRORIBUS QUI CIRCA MYSTERIUM SANCTISSIMÆ TRINITATIS VARIIS TEMPORIBUS PRODIERUNT.

Hos errores historice tantum et breviter exposituri sumus, eosdem postea confutaturi, dogmata catholica illis opposita astruendo.

1° Simon Magus, primus hæresiarcha, impudenter asserens se esse Verbum Dei, pulchritudinem Dei, Paracletum, et etiam Omnipotentem, eo ipso mysterium sanctissimæ Trinitatis negabat. S. Iren. adversus Hæres. l. 1, c. 23.

2° Valentinus, alter hæreticus in medio secundi sæculi existens, docuit Ens supremum esse unicum et ab ipso varia emanasse genia quæ vocabat *Eones* : sicque philosophiam Platoniam religioni Christianæ accommodans, originem rerum per deliria explicare conabatur.

3° Cataphrygæ et deinde Praxeas, versus finem secundi sæculi, de quibus loquitur Tertullianus, lib. de Præscript., capitibus ultimis, dicebant Christum esse Filium et Patrem sicque distinctionem personarum tollebant.

4° Noetus Ephesinus vel Smyrnæus, in medio tertii sæculi, errores Praxeæ renovans, dicebat Christum eundem ipsum esse Patrem et Spiritum sanctum, ait S. Aug., de Hæres.

5° Sabellius, discipulus Noeti, juxta quosdam, referente S. Aug., loco citato, vel saltem paulo post ipsum dogmatizans, contendebat sicut unam in Deo dari essentiam, sic et unam personam sub triplici nomine, Patris et Filii et Spiritus sancti, designatam.

6° Paulus Samosatenus, episcopus Antiochensis circa annum 262, mysteria religionis Christianæ emolliens ut ea Zenobiæ facilius persuaderet, docuit et ipse unam in Deo esse personam diversis nominibus insignitam. Damnatus fuit in concilio Antiocheno, anno 369, et episcopatu dejectus. Plures alii, ut Photinus, e Galatia oriundus, Priscillianistæ, etc., eosdem tenuerunt docueruntque errores.

Omnes hujusmodi hæretici vocati sunt *Patripassiani*, quia Patrem passum esse profitebantur.

7° Alii circa Trinitatem errarunt, vel substantiam divinam dividentes, ut Cerdoniani, Marcionistæ, Appellistæ et Manichæi, qui omnes duos admittebant Deos, unum bonum et alterum malum ; vel divinitatem personarum negantes, ut Arius, presbyter Alexandrinus, qui errores

Sabellii recenter damnatos volens devitare, et aliunde percipere non valens quomodo tres personæ omnino æquales in unica subsisterent essentia, Græce *ὁμοίως*, docuit solum Patrem esse æternum et increatum, Filium ab ipso ante omnia creatum, et Spiritum sanctum esse creaturam creaturæ, id est a Filio creatum fuisse. Damnatus est in primo concilio generali, anno 325 Nicææ celebrato. Discipuli ejus, vocati Ariani, valde multiplicati sunt, et universam Ecclesiam longo tempore vehementer quassarunt.

Inter eos distinguuntur 1° Aetiani, ab Aetio, et communius Eunomiani, ab Eunomio, Aetii discipulo, e Cappadocia oriundo, ab Arianis facto episcopo, et anno 394 mortuo. « Eunomius, inquit S. Aug., lib. de Hæres., in » dialecta prævalens, acutius et celebrius defendit hanc » hæresim, dissimilem per omnia Patri asserens Filium et » Filio Spiritum sanctum. » Unde Eunomiani sunt dicti etiam *ἀνόμοιοι*, id est, dissimiles. 2° Semiariani, qui dicebant Filium similis essentiæ esse cum Patre, non vero ejusdem, Græce *ἑτεροούσιον*, et non *ὁμοούσιον*.

8° Macedonius, patriarcha Constantinopolitanus in medio quarti sæculi, de Patre et Filio recte sentiens, negavit Spiritum sanctum esse Deum, asserens illum esse meram creaturam donorum Dei ministrum. Ab episcopatu fuit depositus anno 381, in primo concilio Constantinopolitano, generali II, in quo conditum est Symbolum intra missam decantari solitum, cui postea adjecta est vox *Filioque*. Discipuli ejus vocati sunt Macedoniani.

9° Joannes Philoponus, celebris grammaticus sexti sæculi, docebat tres personas in Deo communem et simul propriam habere naturam; sicut tres homines communem habent humanitatem, et tamen unusquisque propriam habet naturam seu substantiam: unde sequebatur tres esse Deos, et ideo hujus doctrinæ sectatores appellati sunt *Tritheistæ*.

10° Joachimus, abbas Cisterciensis in fine duodecimi sæculi, assererat Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum non natura, sed consensione voluntatum perfecte uniri, et unicum efficere Deum, fere sicut multi cives unum

faciunt populum. In errorem Tritheistarum evidenter incidebat: doctrina ejus damnata est in concilio Lateranensi quarto, non vero ipsius persona, quia opera sua judicio sedis Apostolicæ subjecerat. Eundem errorem penitus collapsum renovavit *Sherlock*, doctor Anglus, anno 1707 vita functus, cujus systema ab Universitate Oxoniensi reprobatum est anno 1695.

11° Circa medium decimi sexti sæculi, plures viri litterati, in civitate Vicensi coadunati, de materiis religiosis secum sæpe conferentes, arbitrati sunt Christianismum superstitionibus esse refertum et reformatione indigere. Statuerunt unicum esse Deum qui omnia, virtute Verbi sui, creavit ac gubernat, Christum esse prophetam in veteri Lege promissum ut mundum exemplis suis informaret, sed merum hominem, ante B. Virginem Mariam non exstantem; Spiritum sanctum Dei esse virtutem seu operationem. Solam admittendam esse Scripturam ratione interpretatam profitebantur; ideoque rejiciebant quidquid clare non percipiebant. Præcipuus inter eos fuit Lælius Socinus cui Faustus Socinus, nepos ejus, postea adjunctus est: hinc patroni hujus doctrinæ nuncupati sunt *Sociniani* et etiam *Unitarii* et *Antitritarii*, quia unicam in Deo volunt esse personam. Valde multiplicati sunt præsertim in Polonia et in Germania. Aliter non sentiunt recentes Ariani inter reformatos tam numerosi, et ferme omnes hodierni protestantes multique ore tenus catholici, qui Christum esse Deum simpliciter confiteri erubescunt.

Eis adjungendi sunt quidam nostri temporis philosophi, qui Trinitatem in Deo ex sola ratione explicare volentes dicunt, ut D. *Cousin*: *Dieu est unité, variété et rapport de l'unité à la variété; ensemble il est infini; fini et rapport du fini à l'infini; unité qui se développe en triplicité, et triplicité qui se résout en unité, etc.*; vel ut *Hegel*: *Que les termes de Père, de Fils et de Saint-Esprit représentent l'infini, le fini et l'union de tous les deux, etc.*

A fortiori his sociandi sunt cuncti pantheistæ naturam Dei impie deturpantes.

Errant etiam circa Trinitatem Græci schismatici, Eccle-

siam Romanam redarguentes propter additionem vocis *Filioque* Symbolo Nicæno insertam, et docentes Spiritum sanctum a Filio non procedere, sed tantum a Patre.

Cunctos hujusmodi errores in decursu præsentis tractatus refellemus, dogmata catholica eisdem opposita stabiliendo.

CAPUT SECUNDUM.

DE EXISTENTIA TRINITATIS.

Probatum est in philosophia, ex multis Scripturæ sacræ locis constat, et ab omnibus conceditur unicum esse Deum: admittendum est igitur mysterium sanctissimæ Trinitatis, si 1° tres sint personæ in Deo realiter distinctæ, et 2° unaquæque persona sit Deus. Porro utrumque in duplici articulo demonstrabimus.

ARTICULUS PRIMUS.

DE DISTINCTIONE PERSONARUM IN DEO.

Plurima hic notare juvat.

1° Substantia in genere, Græce *ουσία*, est ens in se subsistens, seu non indigens subjecto cui inhæreat, ut homo, lapis, domus, etc. Eodem sensu theologi sæpe aliam usurpant vocem, nempe naturam: unde substantia et natura in Deo idem significant.

2° Nomine *personæ*, Græce *ὑπόστασις*, intelligitur substantia intelligens, singularis et completa. 1° *Substantia*, id est ens per se subsistens, non vero modus. 2° *Intelligens*; substantiæ enim ratione destitutæ et completæ, ut equus, lapis, etc., sunt supposita, nunquam vero dicuntur personæ. 3° *Completa*, id est totum efficiens, non vero partem alicujus entis: hinc mens humana, licet sit substantia, non est persona, quia unitur corpori et est pars hominis; separata vero a corpore, erit persona, quia efficiet totum.

Quæstio est igitur an realiter tres existant personæ divinæ, eandem habentes naturam seu substantiam.

3° Vox *Trinitas* non invenitur in Scriptura, nec in ea alicubi legitur de verbo ad verbum unicum in Deo esse naturam vel substantiam, et tres in ea personas realiter distinctas. Illæ quippe voces prius ignotæ, a Patribus secundi sæculi aliisque Ecclesiæ doctoribus usurpatæ sunt ut genuinus Scripturæ sensus adversus hæreticos assignaretur, atque vera fides integra servaretur.

4° Mysterium in eo consistit quod mens non percipiat quo modo tres personæ inveniantur in uno Deo.

His notatis, sit

PROPOSITIO.

Tres sunt personæ in Deo realiter distinctæ, Pater, Filius et Spiritus sanctus. Hæc propositio est contra Sabellianos et Socinianos.

Hæc propositio est de fide catholica, ut pote definita in tribus Symbolis, Apostolorum scilicet, Constantinopolitano et S. Athanasii in quo dicitur: « Fides catholica hæc » est, ut unum Deum in Trinitate, et Trinitatem in unitate » veneremur, neque confundentes personas, neque substantiam separantes: alia est enim persona Patris, alia » Filii, alia Spiritus sancti; sed Patris, et Filii et Spiritus » sancti una est divinitas, æqualis gloria, coæterna majestas. »

Probatur insuper Scriptura sacra, SS. Patrum testimoniis, præscriptione et praxi Ecclesiæ.

1° *Scriptura sacra.* Joan. XIV, 16: *Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum;* et XV, 26: *Cum autem venerit Paraclitus quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.* At in his textibus videmus, Patrem qui rogatur, Filium qui rogat, et Spiritum sanctum qui mittitur: ergo revera tres sunt personæ in Deo.

Matth. XXVIII, 19: *Euntes ergo; docete omnes gentes,*